

STARTNOTITIE ENERGIE-INFRASTRUCTUUR

Een eerste verkenning naar 'Integraal programmeren in het energiesysteem'

Datum: 26 september 2022

Inhoud

1	INLEIDING	3
	Aanbod en afname van elektriciteit	3
	Netwerkinfrastructuur	3
	Verantwoordelijkheden.....	4
	Integraliteit	5
2	AFBAKENING VAN DE STARTNOTITIE	5
	Doelstelling	5
	Geen overheveling bevoegdheden	5
	Leerproces	5
	Samenwerking in breder perspectief.....	6
	Ingroeipad.....	6
3	ZEVEN ONDERDELEN VAN SAMENWERKING	6
	Inleiding.....	6
	Nr. 1: Visie vanuit prognoses	7
	Nr. 2: Sturing binnen RO plannen.....	9
	Nr. 3: Ambitieniveau investeringsplannen (IP's) netbeheerders.....	10
	Nr. 4: Versnellen van projecten van de netbeheerders	11
	Nr. 5: Efficiency van het netwerk.....	12
	Nr. 6: Onverwachte initiatieven / verdelen van wat er aan capaciteit is	13
	Nr. 7: Lokale initiatieven (vraag, aanbod en opslag bij elkaar brengen)	15
4.	SAMENWERKING.....	15
	Structuur	15
	Data en kennisopbouw en – uitwisseling.....	18
5.	OVERIGE ONDERWERPEN	18
	Communicatie	18
	Financiering.....	19
	Besluitvorming over de samenwerking	19

1 INLEIDING

Aanbod en afname van elektriciteit

In Nederland bouwen we het gebruik van fossiele brandstoffen, en daarmee de uitstoot van broeikasgassen af. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat we in 2030 bijna de helft (49%) minder broeikasgassen uit willen stoten dan we in 1990 deden. Deze ambitie is inmiddels bijgesteld naar 55%. Door het ondertekenen van het Klimaatakkoord heeft het IPO en daarmee provincie Utrecht zich gecommitteerd aan deze doelstelling.

Afbouw van het gebruik van fossiele brandstoffen betekent dat er overgeschakeld moet worden op duurzame energiebronnen. Het *aanbod* van elektriciteit (zonnepanelen, windturbines, etc.) zal dus toe moeten nemen. Hierover zijn afspraken gemaakt in de RES-regio's. Tegelijkertijd zal *het verbruik* van elektriciteit toenemen, onder andere door de toename van het aandeel elektrisch vervoer, het gebruik van warmtepompen om woningen te verwarmen en de elektrificatie van productieprocessen bij bedrijven. Daarbovenop groeit de bevolking en moeten er woningen worden bijgebouwd. Al die extra woningen moeten van elektriciteit worden voorzien.

Overheidsbeleid, zoals bijvoorbeeld neergelegd in de Regionale Energiestrategieën (RES'en), de Nationale Aanpak Laadinfrastructuur (NAL), de Provinciale Omgevingsvisie of de gemeentelijke Transitie Visies Warmte (TVW) heeft impact op de noodzakelijke inrichting van de infrastructuur. De ontwikkelingen, zoals beschreven in deze beleidsdocumenten vragen immers capaciteit van het elektriciteitsnet.

Naast bovenstaande opgaven is ook merkbaar dat de huidige hoge gasprijzen en de wens om onafhankelijk te worden van Russisch gas grote invloed hebben op de vraag en het aanbod van (duurzame) elektriciteit. Bedrijven stappen bijvoorbeeld versneld van gas over op (duurzame) elektriciteit en particulieren schaffen in grote getalen zonnepanelen aan.

Netwerkinfrastructuur

Electriciteit moet worden getransporteerd van opweklocatie naar de afnemer. De netbeheerders zijn in Nederland verantwoordelijk voor het transport van elektriciteit via hun energie-infrastructuur. Door de grote toename van vraag en aanbod van elektriciteit ontstaan er knelpunten in de elektriciteitsnetwerken van de netbeheerders. In oktober 2021 heeft TenneT netcongestie afgekondigd voor het terugleveren van energie aan het netwerk in onze provincie. Ook in andere provincies is sprake van netcongestie, zowel voor teruglevering als voor de afname van elektriciteit. Netbeheerders sluiten niet uit dat er nog meer provincies zullen volgen, omdat de vraag naar en het aanbod van elektriciteit momenteel sneller toenemen dan dat infrastructuur bij gebouwd kan worden.

De toename van vraag naar en het aanbod van elektriciteit moet in plaats en tijd zo veel mogelijk gelijklopen met de uitbreiding van de elektriciteitsinfrastructuur. Er is coördinatie en afstemming tussen partijen nodig om te bepalen of, waar en wanneer de benodigde energie-infrastructuur gerealiseerd moet worden. Ook moet de realisatie van infrastructuur zo veel mogelijk versneld worden en in het uiterste geval moet bepaald worden welke ontwikkelingen voorrang krijgen.

Verantwoordelijkheden

Het verkrijgen van inzicht in de groei van vraag en aanbod van elektriciteit, de ruimtelijke coördinatie en de netwerkontwikkeling vraagt afstemming tussen partijen, omdat partijen ieder verantwoordelijk zijn voor slechts een deel van de afstemmingsopgave:

- De verantwoordelijkheid voor de uitbreiding van het elektriciteitsnet ligt in de wetgeving bij de netbeheerders. Zij bepalen welke projecten waar en wanneer nodig zijn om hun netwerk uit te breiden. Zij ontwikkelen hiervoor prognoses voor vraag en aanbod, die zij baseren op overheidsbeleid (bijv. verstedelijkingsopgave, TVW's, RES'en).
- De netbeheerders zijn ook verantwoordelijk voor de uitgifte van netcapaciteit aan particulieren en bedrijven. Zij mogen daarbij geen onderscheid maken tussen aanvragen voor bijvoorbeeld de aansluiting van nieuwe woonwijken, windparken of uitbreiding van een bedrijf. Aansluitverzoeken worden in volgorde van binnenkomst behandeld (first come, first serve).
- De verantwoordelijkheid voor het ruimtelijk faciliteren van ontwikkelingen ligt bij de gemeenten, provincie en via de Rijkscoördinatierегeling soms bij het Rijk. Zij maken beleid en bepalen waar ruimte beschikbaar komt voor de elektriciteitsvoorzieningen van Stedin en TenneT. Zij bepalen ook waar windturbines, woningen, bedrijventerreinen, etc. mogen komen.
- Overheden verstrekken daarnaast vergunningen en subsidies voor initiatieven. Via voorschriften en voorwaarden kunnen ze de initiatieven bijsturen.
- Gemeenten en provincie hebben ook eigen ambities voor de energietransitie. Zij ontwikkelen bijvoorbeeld wijkaanpakken voor de warmtetransitie, schrijven energiebronnen voor in OV-concessies en stellen eisen in milieuvergunningen.
- Bedrijven, instellingen, vastgoedontwikkelaars en particulieren maken hun eigen investeringsagenda's. Zij bepalen in grote mate wanneer en waar het aanbod en de vraag naar energie toenemen.

Zowel overheden als netbeheerders hebben de behoefte uitgesproken om samen te werken aan 'integrale programmering' van de energie-infrastructuur om daarmee knelpunten zo veel mogelijk te voorkomen. In IPO-verband is op 20 januari 2022 afgesproken dat provincies een voortrekkersrol pakken.

Iedere provincie stelt een Startnotitie 'integraal programmeren' op. De provincie Utrecht ziet integraal programmeren van de energie-infrastructuur nadrukkelijk als een opgave waarbij de netbeheerders, regio's, gemeenten en de provincie samen moeten optrekken. Voorafgaand aan het opstellen van deze provinciale Startnotitie is daarom met Stedin en TenneT verkend op welke onderdelen er behoefte is aan intensievere samenwerking. Met de regio's is afgestemd wat dat voor de gemeenten kan betekenen. Vervolgens is het eerste concept van de Startnotitie met de netbeheerders en de regio's besproken.

Provincie Utrecht pakt in deze Startnotitie een faciliterende en coördinerende rol. In IPO-verband (Taskforce Regionaal Energie Infrastructuur Systeem (REIS)) is daarnaast een juridische verkenning gestart naar mogelijkheden om te sturen op basis van bestaande (ruimtelijke) bevoegdheden. Daarin wordt onderzocht in hoeverre de provincie ook een regulerende rol kan pakken.

Integraliteit

Tijdens het opstellen van deze Startnotitie is gebleken dat programmeren in het energiesysteem een brede, integrale aanpak vereist en sterk portefeuille-overstijgend is. Zo komt de behoefte aan integraal programmeren voort uit de energietransitie, maar brengt integraal programmeren vooral veel ruimtelijke vraagstukken met zich mee: waar moet een hoofdstation van TenneT worden gebouwd, wanneer is een voorziening van provinciaal belang, wil de provincie ook bouwvergunningen gaan verstrekken, etc.? Daarnaast gaat integraal programmeren ook over vergunningverlening (natuurbescherming en milieuvergunningen), de elektrificatie van verkeer en vervoer, economie, P&O, financiën, de rolneming richting gemeenten, etc.

2 AFBAKENING VAN DE STARTNOTITIE

Doelstelling

Deze Startnotitie heeft twee doelstellingen:

- Verkennen wat integraal programmeren in het energiesysteem inhoudt en inventariseren welke vraagstukken en dilemma's daarbij spelen (zie hoofdstuk 3);
- Een samenwerking opzetten tussen overheden en netbeheerders (zie hoofdstuk 4).

Geen overheveling bevoegdheden

Bij het opstellen van deze Startnotitie is uitgegaan van de huidige verdeling van bevoegdheden, maar tegelijkertijd volgen wij de discussie rondom de wetgeving op de voet. De geschetste samenwerkingsvorm gaat NIET uit van het overhevelen van bevoegdheden naar een nieuw gremium. Netbeheerders, gemeenten en provincie houden ieder hun eigen formele verantwoordelijkheden. De beschreven samenwerking is noodzakelijk om die verantwoordelijkheid goed in te kunnen invullen: partijen hebben elkaar nodig, spannen zich in om elkaar te helpen en maken daarvoor en daarover concrete afspraken.

Leerproces

Het terrein van integraal programmeren in het energiesysteem is voor alle partijen nieuw. Partijen zullen de komende tijd met elkaar verder uit moeten diepen wat integraal programmeren precies inhoudt en wat ze van elkaar wel en niet kunnen verwachten. Het opstellen van deze Startnotitie is daarmee een eerste stap in een leerproces. Deze Startnotitie moet daarom als een startpunt worden gezien en niet als een 'in beton gegoten' aanpak. Op basis van wat partijen met elkaar leren, zullen nieuwe inzichten ontstaan.

Omdat partijen midden in een leerproces zitten, kunnen inzichten over de samenwerkingsstructuur, nog wijzigen. Er is daarom voor gekozen om nu niet een volledig nieuwe structuur te bouwen, maar aan te sluiten bij wat er al is. In de afgelopen periode is er een bestuurlijke overlegcyclus ontstaan tussen de provincie Utrecht, TenneT en Stedin. Het idee is om die cyclus uit te breiden met de regio's. Een voordeel van deze pragmatische insteek is dat er meteen kan worden gestart en dat er geen onnodige tijd verloren gaat met het implementeren van een nieuwe samenwerkingsstructuur, die later wellicht nog gewijzigd wordt.

Na het voorjaar willen we de eerste producten in het kader van integraal programmeren opleveren. Dat is ook het moment waarop we met de regio's, Stedin en TenneT bestuurlijke afspraken vast willen leggen en de samenwerking definitief willen maken.

Samenwerking in breder perspectief

De samenwerking die geschetst wordt in deze Startnotitie beperkt zich niet tot de regio's, netbeheerders en provincie. Talloze partijen zijn betrokken bij de energietransitie en moeten dus in meer of mindere mate betrokken worden bij het integraal programmeren:

- De netwerken van Stedin en TenneT stoppen niet bij de provinciegrenzen. Dat betekent dat er afgestemd moet worden met de provincies om ons heen. Daarnaast ligt de regio Foodvalley in twee provincies en zijn er twee netbeheerders actief in deze regio.
- Het Rijk is bezig met visieontwikkeling. Het kabinet neemt naar verwachting een besluit over het Nationale Energie Plan en het nationale Programma Energie Hoofdinfrastructuur in het voorjaar van 2023. Met deze twee documenten zal het Rijk de contouren neerleggen voor het energiebeleid. De insteek is dat de provincies deze visie door vertalen naar provinciaal niveau.
- Talloze partijen, zoals projectontwikkelaars, energieproducenten, grondeigenaren, natuurorganisaties, bedrijfsleven, vastgoedbezitters, etc. hebben invloed op de vraag naar energie op een bepaalde locatie. Ook zijn vele partijen betrokken bij de vraag op welke locaties energie kan worden opgewekt. Binnen de programmaonderdelen (zie hoofdstuk 3) moeten partijen waar nodig betrokken worden.

Ingroeipad

De Startnotitie geeft aan welke functionele behoefte tot samenwerking er is. De Startnotitie gaat nog niet in op wat dit voor de verschillende organisaties betekent en hoe de organisaties de nieuwe taken moeten implementeren in hun organisaties. Niet alleen krijgen de regio's, gemeenten en provincie nieuwe, extra taken (waarvoor het Rijk ook extra middelen beschikbaar stelt (zie paragraaf 4.3)). Voor Stedin en TenneT betekent 'integraal programmeren' dat er veel meer afstemming komt rondom hun investeringsplannen, infrastructuurprojecten én beoordeling van capaciteitsaanvragen.

Integraal programmeren is niet alleen nieuw, het vereist daarnaast ook andere competenties, extra arbeidskrachten en nieuwe werkwijzen. Dat kost tijd en het is daarom realistisch om uit te gaan van een ingroeipad. De komende maanden moeten partijen met elkaar bepalen wat per direct wordt opgepakt en wat voorlopig nog even minder aandacht krijgt. De netbeheerders hebben bestuurlijk aangegeven dat zij prioriteit leggen bij het versnellen van hun infrastructuurprojecten.

3 ZEVEN ONDERDELEN VAN SAMENWERKING

Inleiding

Rondom 'integraal programmeren' zijn in Nederland in de afgelopen periode allerlei afkortingen en termen in omloop gekomen: 'REIS', 'MIEK', p-MIEK, 'Task Force', etc. Deze begrippen hebben geen eenduidige lading en worden soms door elkaar heen gebruikt. Om te voorkomen dat dit tot verwarring leidt, is de provincie samen met de netbeheerders begonnen bij de inhoud. Partijen hebben verkend waarop nauwere samenwerking nodig is.

Er zijn zeven gewenste onderdelen voor samenwerking onderscheiden. Per onderdeel is aangegeven wat de opgave is en welke vorm van samenwerking gewenst is. De onderdelen zijn:

1. Visie vanuit prognoses
2. Sturing binnen RO-plannen.
3. Ambitieniveau investeringsplannen netbeheerders
4. Versnellen van de uitbreidingsprojecten van netbeheerders
5. Efficiency van het netwerk
6. Onverwachte initiatieven / verdelen van wat er aan capaciteit is
7. Lokale initiatieven (vraag, aanbod en opslag bij elkaar brengen)

De onderwerpen zijn gerangschikt. Bovenaan staan de onderwerpen met het meest strategische karakter en tactische vraagstukken. Deze onderwerpen hebben een sterk provinciaal of regionaal karakter en kennen een wat lagere horizon (2030 en verder). De bovenste opgave raakt het sterkst aan de kerntaken van de provincie. Onderaan staan de onderwerpen met een sterk lokaal karakter. Bij deze onderwerpen spelen vragen op operationeel niveau en kennen een horizon van een tot enkele jaren vooruit. In de volgende paragrafen zijn deze onderwerpen verder uitgewerkt.

Nr. 1: Visie vanuit prognoses

De opgave

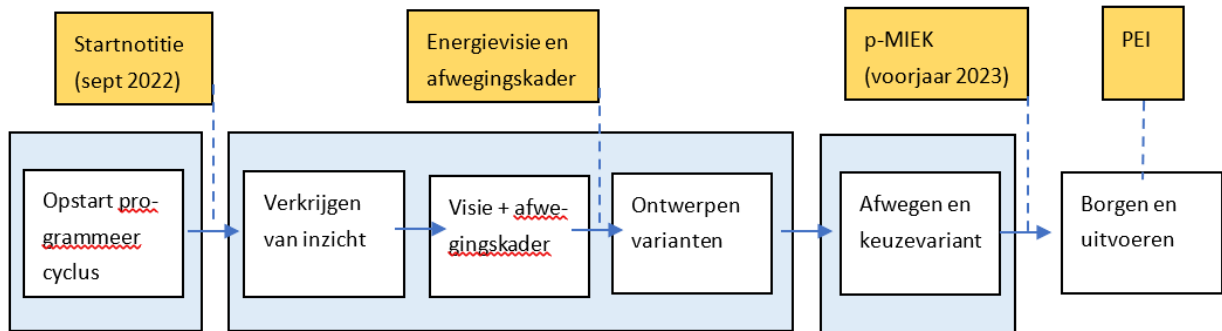
Partijen willen gezamenlijk een visie ontwikkelen, binnen de kaders van het nog op te stellen nationale beleid (Nationale Energie Plan en Programma Energie Hoofdstructuur).

De provinciale visie wordt geen abstract, strategisch document, maar levert een concreet beeld van ruimtelijke ontwikkelingen, de groeiende vraag naar elektriciteit, het groeiende aanbod van elektriciteit en de netwerkontwikkeling gelijk opgaan. Als basis voor deze visie moeten goede en eenduidige prognoses worden ontwikkeld voor toename van teruglevering en afname van elektriciteit. Het gaat naast de vraag 'waar' ontwikkelingen worden gepland ook om de vraag 'wanneer' ze in de tijd worden verwacht. De planhorizon ligt daarbij op 2030 en verder.

In IPO-verband werd het opstellen van zo'n visie voorheen het opstellen van een Regionale Energie Infrastructuur Systeem (REIS) genoemd en daarna het opstellen van een Meerjarenprogramma Energie Infrastructuur en Klimaat (provinciale MIEK, ofwel p-MIEK). Deze termen zijn tot nu toe ook met Provinciale Staten gedeeld. Inmiddels werken op nationaal niveau partijen samen aan een groeidocument 'naar een Handreiking Integraal Programmeren in het Energiesysteem'. Hierin wordt beter beschreven wat integraal programmeren inhoudt.

Op hoofdlijnen beschrijft het groeidocument dat er een provinciale energievisie moet worden opgesteld. Vervolgens moet er een afwegingskader worden vastgesteld. Daarna moeten alternatieven worden opgesteld en moeten er keuzes worden gemaakt. Dat

resulteert in een p-MIEK. Daarna moet het p-MIEK worden vertaald naar een programma Energie Infrastructuur (PEI). In het schema op de volgende pagina is dit weergegeven.

De eerste versie van het p-MIEK zal voorjaar 2023 klaar zijn. Naar verwachting moet dit document iedere twee jaar worden herijkt. De realiteit is dat er ongeveer een half jaar de tijd is voor het opstellen van een energievisie, afwegingskader en het p-MIEK. Dat betekent dat die documenten waarschijnlijk in elkaar worden geschoven. Daarnaast zal de inhoud vanwege het korte tijdsbestek nog beknopt zijn. De eerste versie van het p-MIEK zal met name ingaan op uitgangspunten, dilemma's en de rolname door de verschillende partijen. Vragen die hierbij spelen zijn bijvoorbeeld:

- Zijn de overheden aan zet, of vindt de provincie dat er een markt moet ontstaan voor het verdelen van de schaarste aan netcapaciteit?
- Hoe zwaar zetten de overheden in op verzwaren van het netwerk van Stedin en TenneT? Steekt de provincie liever meer energie in het ontwikkelen van energie HUB's (vraag en aanbod lokaal aan elkaar koppelen en daarmee het netwerk van Stedin en TenneT ontlasten) of moet worden ingezet op beide? Hoort bij die keuze een rol van financier of eigenaar?
- Welke rol pakt de provincie ten opzichte van de gemeenten en wat verwachten gemeenten van de provincie aan (ambtelijke) ondersteuning?
- Welke rol pakken de provincie en regio's richting bedrijfsleven? Gaan overheden bedrijven proactief benaderen om inzicht te krijgen in hun elektrificatieambities of om bedrijven te verleiden om hun energieverbruik aan te passen?
- Wanneer wil en kan de provincie haar ruimtelijke bevoegdheden inzetten voor realisatie van energie-infrastructuur? Is de provincie bereid om in één keer alle infrastructuurprojecten van Stedin en TenneT ruimtelijk mogelijk te maken? Hoe worden dan grondspeculaties voorkomen?
- Hoe sterk gaan overheden sturen bij nieuwbouwwontwikkelingen op het minimaliseren van de belasting van het elektriciteitsnetwerk? Wat kunnen zij doen om door batterijopslag de belasting op het elektriciteitsnetwerk kleiner te maken?
- Etc.

In de toekomst komen in het p-MIEK netwerkinfrastructuur, ruimtelijke ambities, prognoses voor teruglevering en afname van energie (elektrificatie vervoer, warmtetransitie, ambities industrie, etc.) samen. Het ontwikkelen van een visie rondom netwerkinfrastructuur staat niet op zichzelf. Het Rijk werkt aan circa 25 Nationale Programma's, zoals het Nationaal Programma Landelijk Gebied en het Programma Woningbouw. Het Rijk heeft de provincies gevraagd om de nationale opgaven en doelen uit al deze programma's in te passen en te combineren met de provinciale opgaven uit de eigen Omgevingsvisie. Dit moet resulteren in een *integrale ruimtelijke puzzel* per provincie,

die 1 juli 2023 gereed moet zijn. Het Rijk maakt hiervoor nog dit najaar een startpakket, waaruit helder moet worden wat deze puzzel in moet houden.

De provincie maakt een Plan van Aanpak voor de ruimtelijke puzzel. In het kader van dit Plan van Aanpak wordt bezien hoe het proces van p-MIEK hiermee kan worden gezwaluwstart.

Het p-MIEK moet regelmatig worden herijkt. Vooral nog lijkt het erop dat dit een tweemaal per jaar proces wordt. Bij iedere herijking van het p-MIEK moeten wijzigingen in de omgevingsvisie worden meegenomen en vice versa.

Het eerste p-MIEK begint bij bestaande prognoses en reeds bestaande bestuurlijke afspraken, zoals verankerd in het 'Regionaal Programma Wonen en Werken', de RES'en, etc. Bijstelling van bestaande afspraken kan nodig blijken. Ook wordt voortgebouwd op inzichten die opgedaan zijn in de Stroomstudie energie-infrastructuur provincie Utrecht (december 2021).

Op dit moment is nog niet uitgekristalliseerd wat het PEI moet behelzen en hoe zich dat verhoudt tot de investeringsprogramma's die Stedin en TenneT wettelijk verplicht zijn om op te stellen.

Samenwerking

De provincie is trekker van dit visietraject en werkt daarbij primair samen met Stedin, TenneT en de regio's. Ook andere stakeholders kunnen bij dit traject worden betrokken. Dit is afhankelijk van de inhoud van de visie. De eerste versie vereist minder afstemming met andere stakeholders dan wanneer de visie verder is doorgesloopt.

Nr. 2: Sturing binnen RO plannen

De opgave:

Netcongestie kan een rol spelen bij gewenste ruimtelijke ontwikkelingen en de verstedelijkingsopgave. Projectontwikkelaars kunnen (binnen de huidige wettelijke kaders) in de planvormingsfase geen garanties krijgen dat hun project daadwerkelijk van energie wordt voorzien. Dit schrikt ontwikkelaars wellicht af. Hierdoor kunnen provinciale en gemeentelijke ambities onder druk komen te staan.

De samenwerkende partijen willen beter zicht en sturing op wat (potentiële) netcongestie betekent voor concrete projecten en programma's:

1. **Fasering:** Het kan interessant zijn om vanuit netwerkcapaciteit te redeneren en te kijken of er afspraken gemaakt kunnen worden over de fasering van de verstedelijkingsopgaven, die zijn verankerd in het Provinciale Programma Wonen en Werken. Een idee is dat prioriteit wordt gelegd bij wijken waar een warmtebron voorhanden is. Wellicht is het wenselijk om die wijken eerder te ontwikkelen dan wijken waar de woningen all-electric moeten worden verwarmd.
2. **Planinvulling:** Op verschillende plekken wordt in Nederland momenteel verkend hoe projecten netwerkefficiënt kunnen worden ingericht. Denk bijvoorbeeld aan het realiseren van laadinfrastructuur aan de randen van de wijk in plaats van bij alle individuele woningen, geen hoogbouw (geen elektrisch aangevoerde liften nodig), etc.

3. **Koppeling:** De opwek van energie kan in een nieuw te bouwen wijk of bedrijventerrein (windturbine, zonnepanelen op winkelcentrum) gekoppeld worden aan opslag en energieverbruik in de wijk. Overheden zullen eisen hiervoor moeten stellen (via bestemmingsplannen, anterieure overeenkomsten, bouwvergunningen, etc.), omdat ontwikkelaars dit naar verwachting niet zelf ter hand nemen.

De samenwerking:

Dit onderdeel heeft sterke samenhang met het opstellen van een visie/p-MIEK. Als overheden binnen projecten gaan sturen, heeft dat impact op de vraag waar, wanneer en hoeveel de netcapaciteit moet worden uitgebreid.

Vanuit de regio's is meegegeven dat projectontwikkelaars niet uit zichzelf zullen bewegen en dat hierop gestuurd moet worden. Hier ligt een rol voor de provincie. De provincie kan een rol pakken als aanjager en zorgen dat de bewustwording bij gemeenten stijgt. Een goede fasering uitwerken is een regionale taak en uiteindelijk zijn het de gemeenten die binnen de projecten eisen moeten stellen.

Nr. 3: Ambitieniveau investeringsplannen (IP's) netbeheerders

De opgave

Het opstellen van investeringsplannen is de verantwoordelijkheid van TenneT en Stedin, waar de provincie tot nu toe nauwelijks invloed op heeft. Het opstellen van investeringsplannen is aan wettelijke spelregels gebonden en de ACM houdt er toezicht op. Daarnaast werkt het Rijk aan een afwegingskader voor het investeringsplan van de netbeheerders (maar daar is nog niets over gedeeld met IPO, VNG of NBNL). Daarmee zijn de mogelijkheden van de provincie om te sturen op de investeringsplannen van Stedin en TenneT beperkt.

Er zijn verschillende invalshoeken van waaruit een grotere rol voor de provincie denkbaar is:

- De prioriteringskeuzes die in de visie voor na 2030 worden gemaakt, moeten worden doorvertaald naar een PEI (zie paragraaf 3.1). Wat dit precies betekent is nog niet helder. Partijen werken er in ieder geval wel naartoe dat afspraken in het p-MIEK worden verankerd in de investeringsplannen van de netbeheerders.
- Er kan verschil van inzicht zijn tussen Stedin, TenneT en de provincie over de impliciete keuzes die gemaakt worden in de investeringsplannen. Zo is het denkbaar dat Stedin of TenneT in de toekomst projecten naar voren moet trekken bij (dreigende) netcongestie of vanwege capaciteitsgebrek naar achteren moet schuiven in de tijd.
- De provincie overweegt om aandeelhouder te worden van Stedin en daar investeringskapitaal tegenover te stellen.
- Van de provincie wordt verwacht dat zij jaarlijks met het Rijk afstemt over de projecten op het Nationale MIEK (waaronder waarschijnlijk ook projecten van TenneT zullen gaan vallen).

De rol van de provincie rondom de investeringsplannen van Stedin en TenneT zal zich de komende jaren verder uitkristalliseren. Het startpunt is dat Stedin en TenneT hun plannen

onderling goed afstemmen en dat de provincie meer inzicht krijgt in de (impliciete) keuzes die in de investeringsplannen zijn gemaakt.

De Samenwerking

Het gesprek over de investeringsplannen wordt primair gevoerd tussen Stedin, TenneT en de provincie, waarbij de netbeheerders primair aan zet zijn. De provincie zal zich vooral richten op de vraag of de plannen van de netbeheerders overeenkomen met hetgeen in het p-MIEK is beschreven. De regio's worden betrokken indien daar aanleiding toe is.

Nr. 4: Versnellen van projecten van de netbeheerders

De opgave

Partijen hebben de wens uitgesproken om netcongestie zo snel mogelijk op te lossen en projecten van Stedin en TenneT om het elektriciteitsnet uit te breiden te versnellen. Om een goed beeld te krijgen van de versnellingsopgave is allereerst geïnventariseerd om welke projecten van Stedin en TenneT het gaat. Omdat de projecten van TenneT vaak voorwaardelijk zijn voor de projecten van Stedin, zijn clusters van projecten bekeken. De projecten binnen de clusters moeten in de tijd op elkaar worden afgestemd/geprogrammeerd.

Per project/cluster is aangegeven in welke fase het project zich bevindt, of er nog een locatie- of tracékeuze moet worden gemaakt en welke gemeenten betrokken zijn. Een volgende stap is om een scan te maken van de beoogde locaties/zoekgebieden. In de scan wordt verkend of de locaties passen binnen provinciaal en gemeentelijk beleid. Na deze scan is er een goed beeld van potentiële obstakels in de procedures.

Opties tot versnellen

In wet- en regelgeving ligt vast welke ruimtelijke procedures er doorlopen kunnen worden bij netwerkinfrastructuurprojecten. Op dit moment wordt landelijk geïnventariseerd of wet- en regelgeving aangepast moet worden. De provincie wacht dit onderzoek met belangstelling af.

Voor deze Startnotitie is geïnventariseerd waar in het proces de meeste vertraging ontstaat, die niet te maken heeft met wettelijke procedures. Vanuit de regio's is hierbij aangegeven dat gebrek aan specifieke kennis en ambtelijke capaciteit bij de gemeenten met name een bottleneck kan zijn. Daarom zet de samenwerking in op:

- 1 Gezamenlijk bepalen partijen hoe procedures in het voortraject bij gemeenten zo veel mogelijk kunnen worden gestandaardiseerd;
- 2 De provincie zorgt voor helderheid over de vraag wanneer een project van provinciaal belang is en wanneer de provincie dus waar nodig bereid is om de bevoegdheid van de gemeente over te nemen door een provinciaal inpassingsplan te maken (projectbesluit of andere ruimtelijke procedure onder de nieuwe Omgevingswet);
- 3 De provincie gaat na of, en zo ja wanneer, zij bereid is niet alleen de ruimtelijke bevoegdheden, maar ook vergunningverlenende rol over te nemen. Daarbij is een vraag of ze per project de ruimtelijke procedures eventueel wil doorlopen of dat de provincie meerdere projecten tegelijkertijd ruimtelijk mogelijk wil maken. De

- provincie weegt hierbij niet alleen haar positie ten opzichte van de gemeenten mee, maar ook zal de provincie inventariseren wat dit qua werkdruk en interne organisatie betekent;
- 4 Partijen onderzoeken gezamenlijk wat gewenst is rondom kennisdeling en voldoende ambtelijke capaciteit.

De samenwerking

Sommige punten worden tussen netbeheerders, regio's en provincie afgestemd (punten 1 en 4). Op sommige onderdelen moet de provincie zelf een keuze maken (onderdelen 2 en 3). Op individueel projectniveau zullen provincie, Stedin en TenneT samen met één of enkele gemeenten samenwerken. Er komt wel programmasturing op de clusters van projecten.

Nr. 5: Efficiency van het netwerk

De opgave

Stedin en TenneT hebben aangegeven dat zij weinig sturingsmogelijkheden op vraag en aanbod van energie hebben en dat dat tot inefficiënt gebruik van hun netwerk kan leiden. Dit heeft bijvoorbeeld te maken met het inzetten van zonnevelden. Op zomerse, zonnige dagen leveren zonnevelden de meeste elektriciteit. Als het leidingnetwerk op de maximale pieklevering van elektriciteit moet worden ontwikkeld, moet er lokaal erg veel leidingcapaciteit worden gerealiseerd, die het overgrote deel van de tijd niet gebruikt wordt.

Anders dan Stedin en TenneT kan de provincie (in afstemming met andere overheden) in sommige gevallen er wel op sturen dat er niet onevenredig veel netcapaciteit hoeft te worden aangelegd voor zonne-energie. Hieronder staan voorbeelden:

- Zorgen voor een goede mix van duurzame elektriciteitsbronnen en dus zorgen voor voldoende locaties voor windturbines. Dit traject loopt in het kader van de Tussenbalans van de RES 1.0.
- Aftoppen van teruglevering van elektriciteit op zonnige dagen of in bepaalde perioden. Er zijn mogelijkheden om hierop te sturen via vergunningen, bestemmingsplannen (zonnevelden) en/ of subsidiemogelijkheden. Zo wordt voor de Noord-Veluwe via de natuurbeschermingsvergunning geborgd dat de windturbines in bepaalde periodes niet mogen draaien (vanwege de bescherming van een vogelsoort). Verkend moet worden wat de mogelijkheden in provincie Utrecht zijn.
- Sturen via milieuvergunning op moment van afname van energie (overdag, als de zon schijnt). De huidige milieuvergunningen zijn nooit opgesteld met de gedachte dat hierop gestuurd moet worden. Bij toekomstige milieuvergunningen kan bekeken worden wat mogelijk is.

De samenwerking

De regio's hebben aangegeven dat het stellen van eisen primair een verantwoordelijkheid is van de provincie, maar een gezamenlijk p-MIEK zal het draagvlak onder provinciale besluiten rondom een efficiënt energiesysteem vergroten. Het is aan Stedin en TenneT om aan te geven welke opties er zijn voor efficiënt gebruik van de netwerkcapaciteit.

Nr. 6: Onverwachte initiatieven / verdelen van wat er aan capaciteit is

De opgave

Er kunnen initiatieven komen van overheden, particulieren en bedrijven, die niet eerder zijn voorzien (of nog weinig concreet waren) en gevolgen hebben voor de beschikbare netcapaciteit. Voorbeelden hierbij zijn een bedrijf dat uit wil breiden, een instelling die van zijn gasgestookte WarmteKrachtKoppeling (WKK) af wil of een gemeente, die in Wijkuitvoeringsplannen vastlegt wanneer en waar zij woningen van een warmtepomp gaat voorzien.

Netbeheerders mogen niet bepalen of deze nieuwe initiatieven voorrang krijgen of niet. Zij moeten het 'first come, first serve' principe toepassen. Dit kan echter grote consequenties hebben voor langlopende, reeds geplande projecten. Partijen willen meer invloed krijgen op deze nieuwe initiatieven die op lokaal niveau en op korte termijn spelen (periode tussen nu en 2030). Daarvoor gaat deze Startnotitie uit van vier pijlers:

a) Weten welke projecten en planner er spelen

Provincie, TenneT, Stedin en individuele gemeenten moeten weten wat er binnen gemeentegrenzen speelt. Als zich onverwachte initiatieven voordoen wordt per casus gezocht naar oplossingsrichtingen. Dit is lokaal maatwerk. Door casussen tussen partners te bespreken, wordt verkend welke mogelijkheden tot sturing er zijn.

De samenwerking

Er ligt voor wat betreft het netwerk van Stedin een rol voor de provincie, Stedin en individuele gemeenten. Voor het netwerk van TenneT ligt er een rol bij de provincie, Stedin en TenneT. Eventueel kan er afstemming worden gezocht met individuele gemeenten of de regio's.

b) Prioriteiten stellen

Provincie (en gemeenten) hebben op dit moment niet geformuleerd waar ze prioriteit bij leggen. Tegelijkertijd toont een aantal actuele casussen, dat overheden op korte termijn voor prioriteringsvraagstukken gesteld kunnen worden. Prioriteitstelling zal, totdat er een p-MIEK is, een kwestie zijn van lokaal maatwerk zijn.

De samenwerking

Op casusniveau leren partijen wat het stellen van prioriteiten in de praktijk betekent en hoe dat afhangt van de technische specificaties van het energie-infrastructuur netwerk. Dit is naast het toekomstige afwegingskader van het Rijk input voor de prioriteitstelling in het p-MIEK.

c) Ervaren hoe overheden kunnen sturen

Integraal programmeren is nieuw. Het juridische stelsel in Nederland is er niet op ingericht en er is dus ook geen handboek geschreven rondom sturingsmogelijkheden bij 'integraal programmeren'. Tegelijkertijd is er wel behoefte aan overzicht van en gevoel bij de juridische mogelijkheden. Denk hierbij aan ruimtelijke sturingsmogelijkheden of via vergunningvoorschriften (milieuvergunning, bouwvergunning, etc.). Als voorbeeld wordt bijvoorbeeld genoemd het opnemen van voorschriften rondom het energieverbruik in

bestemmingsplannen (omgevingsplannen onder de nieuwe Omgevingswet) en vergunningen. Daarnaast zijn er ook kansen via subsidievoorwaarden (bijv. via de SDE++-subsidie) en anterieure overeenkomsten bij nieuwbouw.

In IPO-verband worden analyses uitgevoerd, maar partijen moeten vooral 'leren door te ervaren'. Iedere casus is uniek en brengt inzicht in de (on)mogelijkheden. Inzichten, die partijen opdoen aan de hand van casussen, kunnen vervolgens ingebracht worden in het traject rondom p-MIEK en het opstellen van een afwegingskader.

De samenwerking

De provincie voert een analyse uit naar de juridische mogelijkheden op basis van bestaande (en nog in ontwikkeling zijnde) bronnen. Met Stedin en TenneT bouwt de provincie voort op deze kennis. Op casus niveau wordt de kennis gedeeld met gemeenten en aangevuld op basis van nieuwe inzichten. Uiteindelijk moet dit erin resulteren dat gemeenten, regio en provincie een eenduidig beeld hebben van hun sturingsmogelijkheden en dat vooraf bekend is wat partijen van elkaar kunnen verwachten.

De provincie en netbeheerder volgen de nationale ontwikkelingen rondom de wetgeving op de voet.

d) Inzicht verkrijgen in energie-effecten

Het p-MIEK wordt opgesteld voor de periode vanaf 2030 en verder. De tijd staat echter niet stil tot 2030. In de tussentijdse jaren zullen veel (voorbereidings-)besluiten worden genomen voor ruimtelijke projecten en zullen stappen worden gezet op het gebied van de energietransitie. Ook voor dergelijke concrete plannen en besluiten op de kortere termijn is het van belang om te weten wat de lokale effecten zijn op de capaciteit van de energie-infrastructuur. Inzicht kan er wellicht toe leiden dat plannen bijgesteld worden.

Er zijn verschillende mogelijkheden om meer inzicht te krijgen:

- Energieparagraaf bij bestemmingsplannen (omgevingsplannen onder de nieuwe Omgevingswet) verplichtstellen, zodat het beslag op de capaciteit van de energie-infrastructuur kan worden meegewogen bij de besluitvorming.
- Bij gemeentelijke en provinciale collegebesluiten over de energietransitie (bijv. visie rondom laadinfrastructuur, Wijkuitvoeringsplannen, RES-en) een paragraaf opnemen over het beslag op de capaciteit van de energie-infrastructuur.
- Etc.

Inzicht op casusniveau helpt om de problematiek van de beperkte netwerkcapaciteit breed op het netvlies te krijgen. Per casus moeten mensen er immers mee aan de slag. Daarnaast levert inzicht per casus concrete informatie op over de verandering van de vraag naar en het aanbod van energie op de korte termijn op een specifieke locatie. Hierdoor kunnen netbeheerders beter anticiperen. Tot slot kan opgemerkt worden dat inzicht in de ontwikkeling tot 2030 noodzakelijk is om goede prognoses te kunnen ontwikkelen voor de periode na 2030 (in het kader van p-MIEK).

De samenwerking

De provincie inventariseert welke opties er zijn en of die voldoende opleveren en opwegen tegen de extra werkdruk. Hierbij wordt meegewogen dat het opstellen van dergelijke paragrafen ook bijdraagt aan de bewustwording binnen de ambtelijke organisatie. De opties worden besproken met Stedin, TenneT en de regio's.

Nr. 7: Lokale initiatieven (vraag, aanbod en opslag bij elkaar brengen)

De opgave

Vraag en aanbod van energie kunnen lokaal aan elkaar gekoppeld worden. Het idee hierachter is dat hierdoor geen of minder energie hoeft te worden teruggeleverd aan het net en ook minder energie hoeft te worden afgenomen. Dit is in lijn met de wens van Provinciale Staten, zoals uitgesproken in motie M57A Belang van Decentrale Netwerken, Opslag en Distributie. Een voorbeeld is een zonneveld, dat geen energie teruglevert aan het net, maar aan het bedrijf dat ernaast is gelegen. Het bedrijf hoeft op zonnige dagen geen energie af te nemen van het netwerk.

Deze projecten zijn per definitie lokaal van aard. Ze hebben daarnaast een sterk economisch karakter, omdat de focus in deze fase ligt op bedrijventerreinen. De provincie heeft een tweetal initiatieven op dit gebied lopen:

- De provincie heeft in samenwerking met Stedin en ROM Utrecht Region een kwartiermaker slimme oplossingen netcongestie aangesteld met als doel in de provincie Utrecht vier tot zes proeftuinen te helpen realiseren. In deze proeftuinen werkt een aantal bedrijven samen om problemen rond netcongestie te voorkomen/ op te lossen.
- De provincie ondersteunt bedrijven en maatschappelijke organisaties om ondanks de beperkingen van netcongestie zonne-energie installaties van meer dan 200 panelen op daken te realiseren.

De initiatieven van de provincie hebben nog een sterk verkennend karakter. Aan de hand van deze initiatieven wordt bepaald welke rol de provincie hierop in kan nemen. De rolname door de provincie wordt onderdeel van de energievisie, het afwegingskader en het p-MIEK (zie paragraaf 3.1)

De samenwerking:

Op strategisch niveau wordt bepaald welke rol de provincie pakt bij lokale initiatieven om vraag en aanbod bij elkaar te brengen. Dit vindt zijn weerslag in de energievisie, het afwegingskader en het p-MIEK. Hierbij zijn Stedin, TenneT en de regio's betrokken.

Op uitvoeringsniveau staan de individuele gemeenten voor dergelijke initiatieven aan de lat; veelal vanuit de portefeuille economie. De rol van de provincie beperkt zich waarschijnlijk tot die van aanjager, innovator en/of subsidieverstrekker. De rol voor de regio's en TenneT is nihil. Stedin is wel nauw betrokken bij dergelijke lokale initiatieven.

4. SAMENWERKING

Structuur

In het vorige hoofdstuk is beschreven op welke onderdelen samenwerking noodzakelijk is. In dit hoofdstuk wordt aangegeven welke samenwerkingsstructuur de provincie voor ogen heeft. Hierbij wordt opgemerkt dat partijen in de periode tot voorjaar 2023 op onderstaande manier gaan werken en ervaring op gaan doen. Aan het einde van deze

periode wordt gekeken of de samenwerking moet worden bijgesteld en bestuurlijk bekrachtigd moet worden met een samenwerkingsovereenkomst.

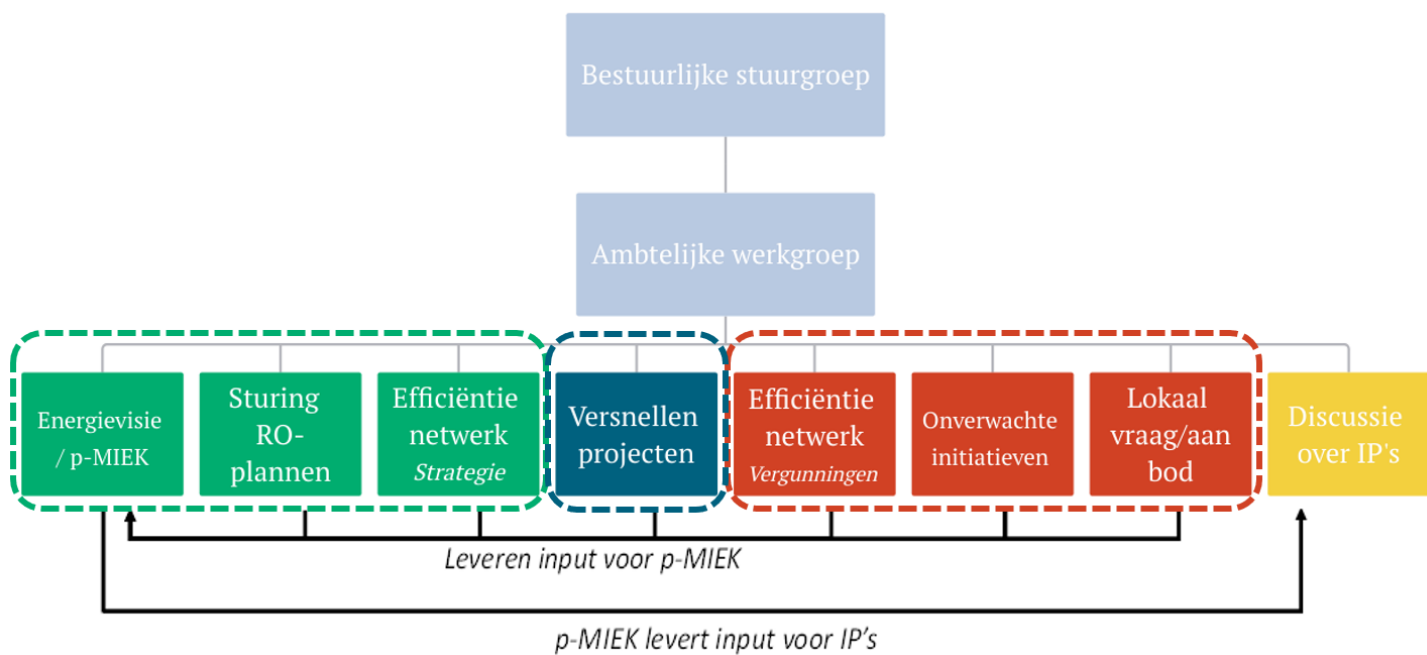
Punten die uit hoofdstuk 3 naar voren zijn gekomen:

- Onderdelen waarop moet worden samengewerkt vragen specifieke kennis en competenties van mensen. Daarom worden in het samenwerkingsmodel strategische/tactische onderwerpen geclusterd en ook de onderwerpen met een meer lokaal en operationeel karakter zijn bij elkaar gebracht.
- Per team kan verschillen welke partij 'trekker' is;
- Onderdelen hangen sterk met elkaar samen. Er moet dus een overkoepelend overleg komen waarbij lijnen samenkomen;
- Specifieke projecten vragen op lokaal niveau samenwerking met gemeenten en niet zozeer met de regio's. De komende tijd moeten echter nog principiële keuzes worden gemaakt, daarover wordt afstemming gezocht met de gemeenten op regionaal niveau.
- Over de IP's vindt in eerste instantie overleg plaats tussen provincie TenneT en Stedin. De rol van de regio's is hierbij beperkt.

Op basis van bovenstaande punten komen we uit op de onderstaande overlegstructuur. In dit figuur zijn de onderwerpen, waarop moet worden samengewerkt van links naar rechts gerangschikt van hoog strategisch karakter (provinciaal niveau) naar een steeds operationeler karakter (lokaal, gemeentelijk niveau). Door deze indeling ontstaan er drie teams, die zijn aangegeven met groen, blauw en rood. Dit betreft teams van alle samenwerkende partijen samen.

De indeling in teams, betekent ook wat voor de interne afstemming binnen de provinciale organisatie. Globaal kan gesteld worden dat het Team Energietransitie bij alle teams betrokken is. Bij strategische onderwerpen zal daarnaast de afdeling Strategische Ruimtelijke Ontwikkeling (SRO) een grote rol spelen. De rol van SRO wordt van links naar rechts kleiner (groen naar rood). Tegelijkertijd wordt de rol van de afdeling Gemeentelijke Ruimtelijke Ontwikkeling (GRO) van links naar rechts (groen naar rood) steeds groter. Daarnaast spelen bij de rode onderwerpen allerlei vraagstukken rondom vergunningverlening, bestemmingsplannen, gronduitgifte, etc.

In geel staat aangegeven dat provincie, Stedin en TenneT met elkaar moeten afstemmen over het IP. Dat is helemaal rechts geplaatst, omdat afstemming over de IP's pas later in de tijd relevant is, wanneer het eerste p-MIEK gereed is. Daarnaast zullen de regio's hierbij minder sterk betrokken worden. Het gele blok komt overeen met nr. 3 uit hoofdstuk 3.

De drie teams gaan aan de slag met de onderwerpen, zoals beschreven in hoofdstuk 3. Hierbij wordt opgemerkt dat het onderwerp efficiënt energiesysteem zowel strategische vraagstukken kent als operationele vraagstukken. Strategische vraagstukken worden opgepakt in het groene team (bijv. zorgen voor voldoende windlocaties). Het rode team pakt de operationele vraagstukken op rondom efficiënt energiesysteem (bijv. sturing via vergunningvoorschriften). Hiermee wordt de indeling van de onderwerpen uit hoofdstuk 3 over de teams als volgt:

- Team groen
  - visie/p-MIEK (nr. 1)
  - Sturing binnen RO-plannen (nr. 2)
  - Strategische vraagstukken efficiency netwerk (nr. 5)
- Team blauw:
  - versnellen van infrastructuurprojecten netbeheerders (nr. 4)
- Team rood:
  - operationele vraagstukken efficiency netwerk (nr. 5)
  - onverwachte initiatieven (nr. 6)
  - lokaal vraag en aanbod bij elkaar brengen (nr. 7)

De bestuurlijke stuurgroep en de ambtelijke werkgroep bestaan uit deelnemers van netbeheerders Stedin, TenneT, provincie Utrecht, Regio Foodvalley, Regio U10 en Regio Amersfoort. Het is aan de regio's zelf om intern te bepalen hoe zij zich hierop organiseren. Deels horen de vraagstukken thuis bij de RES Regio's, maar de vraagstukken gaan vooral ook over regionale ruimtelijke ordening.

De meeste onderwerpen zijn voor alle partijen relevant. Soms zal de agenda echter vooral bestaan uit onderwerpen die relevant zijn voor provincie en netbeheerder en minder voor de regio's. Denk bijvoorbeeld aan specifieke knelpunten of het bespreken van de IP's van de netbeheerders. Wij zullen de overleggen zo inrichten dat bestuurders vooraf weten wat de agenda is en een afweging kunnen maken of hun aanwezigheid relevant is of niet.

Wij verwachten dat de brede bestuurlijke stuurgroep ongeveer zes keer per jaar samen moet komen.

De ambtelijke werkgroep bestaat uit deelnemers van alle partijen. De werkgroep regisseert en monitort de verschillende onderdelen. Zij bereidt de bestuurlijke overleggen voor en zal de afstemming met het Rijk rondom het p-MIEK voorbereiden. Voor de komende tijd zal de provincie de procesmanager leveren, maar afhankelijk van de behoeften bij andere partijen kan dit in de toekomst ook anders worden ingericht.

Data en kennisopbouw en – uitwisseling

Programmeren en prioriteren rondom de elektriciteitsnetwerken is nieuw voor alle partijen. Partijen moeten samen ontdekken wat dat inhoudt en welke sturingsmogelijkheden er zijn. Dat gaat met vallen en opstaan, onderzoeken en experimenteren.

Door samen de schouders te zetten onder het probleem van netcongestie, groeit het bewustzijn en bouwen partijen aan kennis en inzicht. Belangrijk is dat die kennis en inzicht geborgd wordt en van project tot project en van partij tot partij wordt doorgegeven.

Bij het opstellen van deze Startnotitie is daarnaast gebleken dat prioriteren en programmeren vele beleidsterreinen raakt en dat data en kennis bij elkaar moet komen.

5. OVERIGE ONDERWERPEN

Communicatie

In de huidige fase van prioriteren en programmeren vindt er afstemming plaats tussen de betrokken partijen en wordt er een opstart gemaakt van de aanpak zoals geschetst in hoofdstuk 3. Deze procesfase leent zich nog niet voor uitgebreide communicatie. Wijze en aanpak van communicatie worden uitgewerkt tijdens de vervolgfase, wanneer het inzichtelijk wordt welke momenten en resultaten van meerwaarde zijn voor brede berichtgeving.

Het eerste moment van communicatie zal waarschijnlijk na het voorjaar van 2023 zijn, wanneer de eerste visie gereed moet zijn en er besluiten worden genomen over de definitieve samenwerkingsvorm.

Financiering

Provincies en gemeenten ontvangen van het Rijk m.i.v. 2022 middelen voor de uitvoering van de afspraken uit het Klimaatakkoord. De extra taken, die voortkomen uit de regierol voor provincies bij de integrale programmering van de energie-infrastructuur, zijn hierin nog niet meegenomen. IPO en Rijk hebben in juli 2022 afspraken gemaakt over de compensatie van extra uitvoeringskosten, die samenhangen met 'integraal programmeren'. In totaal komt er 6,6 miljoen euro extra beschikbaar voor 2023 en ook voor 2024. Voor de periode daarna wordt dit bedrag herijkt. Het ziet er naar uit dat ongeveer 75% hiervan beschikbaar komt voor de provincies. Het is nog niet duidelijk hoe dit bedrag over de provincies wordt verdeeld.

Bij de Kadernota 2022 hebben Provinciale Staten structureel 2 FTE en een jaarlijks bedrag van € 200.000 beschikbaar gesteld (Programma 4 Energietransitie). Omdat er al geanticipeerd is op extra middelen van het Rijk, is in de Kadernota vanaf het jaar 2024 een meerjarige, structurele opbrengst begroot van € 430.000.

Bij de uitwerking van de in deze startnotitie beschreven aanpak zal blijken of de reeds beschikbaar gestelde extra middelen en menskracht toereikend zijn om de provinciale regierol te kunnen invullen of dat er extra incidentele of structurele middelen nodig zijn.

Besluitvorming over de samenwerking

Deze startnotitie is vastgesteld door Gedeputeerde Staten van provincie Utrecht en ter informatie naar Provinciale Staten gestuurd. De eerste stuurgroepvergadering met alle partijen is voorzien in oktober 2022, nadat de Startnotitie is vastgesteld.

In het voorjaar van 2023 wordt bezien in hoeverre de voorgestelde samenwerking moet worden aangepast en of dat er een samenwerkingsovereenkomst moet worden ondertekend tussen de regio's, provincie en netbeheerders. Dan is er ook een betere inschatting te maken van de kosten in relatie tot de financiering vanuit het Rijk.